

פגישת יעקב עם עשו

פני המלאך שראיתי שר שלך, ועוד על שנתרצית למחול על סורחני. ולמה הזכיר לו ראיית המלאך? כדי שיתירא הימנו ויאמר ראה מלאכים וניצול, איני יכול לו מעתה: **(יא) ברכתי** - מנחתי, מנחה זו הבאה על ראיית פנים ולפרקים, אינה באה אלא לשאילת שלום... **אשר הבאת לך** - לא טרחת בה, ואני יגעתי להגיעה עד שבאה לידך: **יש לי כל** - כל ספוקי, ועשו דבר בלשון גאווה "יש לי רב", יותר ויותר מכדי צרכי: **(יב) ואלכה לנגדך** - בשוה לך, טובה זו אעשה לך, שאאריך ימי מהלכתי ללכת לאט כאשר אתה צריך, וזהו "לנגדך", בשוה לך: **(יג) עלות עלי** - הצאן והבקר שהן עלות מוטלות עלי לנהלן לאט: **עלות** - מגדלות עולליהן, לשון (איכה ב יא) "עולל ויונק"... **ודפקום יום אחד** - ואם ידפקום יום אחד ליגעם בדרך במרוצה, ומתו כל הצאן: **ודפקום** - כמו (שה"ש ה ב) "קול דודי דופק", נוקש בדלת: **(יד) יעבר נא אדני** - אל תאריך ימי הליכתך, עבור כפי דרכך ואף אם תתרחק: **לאטי** - לאט שלי, לשון נחת (ישעיה ח ו) "ההולכים לאט"... **לרגל המלאכה** - לפי צורך הליכת רגלי המלאכה המוטלת עלי להוליך: **ולרגל הילדים** - לפי רגליהם שהם יכולים לילך: **עד אשר אבא אל אדני שעירה** - הרחיב לו הדרך, שלא היה דעתו ללכת אלא עד סכות. אמר, אם דעתו לעשות לי רעה ימתין עד בואי אצלו, והוא לא הלך. ואימתי ילך? בימי המשית, שנאמר (עובדיה א כא): "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה"...

3. תוספות יום טוב מסכת דמאי פרק ז

ולא נמנע לקרוא אחרונים לאמצעים אף על פי שיש עוד אחרים אחריהם, והיינו שכלפי הקודמים אליהם קרויים אחרונים. ושמעתי שמן הכתוב הזה תשובה לשואל בפסוק (חגי ב) "גדול יהיה כבוד הבית האחרון" שעל בית שני נאמר, ונמצא שאין עוד שלישי! והתשובה, שפירושו כמו אחרונים דלאה שיש עוד יוסף ורחל אחרונים לה, כן בית שלעתיד שיבנה במהרה בימינו יהיה אחרון לזה השני. וזכיתי אני להביא עד שני ועל פי שניהם יקום דבר, דכתיב בפרשת שמות "ושמעו לקול האות האחרון", וחוזר ונותן עוד אות שלישי.

4. רש"י הירש בראשית פרק לג

(ד) אכן, רגש אנושי טהור בקע מלבו של עשו. עדות לכך - המלה האחת: "ויבכו". יכולה חנופה להביא לידי נשיקה, אך לא לידי דמעות, הפורצות ברגעים כאלה... **הדמעות בוקעות מעומק נשמת האדם**. **נשיקה זו ודמעות אלה מראות גם את עשו כבן בנו של אברהם**. מן הנמנע שעשו היה רק פרא, איש ציד, שאם לא כן, היאך עלה בידו להשתלט על כל התפתחות האנושות. החרב הערטילאית, הכח הגס לבדו, לא יכשירו לכך. אך גם עשו יניח קמעא קמעא את החרב מידי, יותר ויותר הוא יתן מקום לאנושיות. ודוקא כלפי יעקב תינתן בידו הזדמנות להראות, באיזו מדה גברה בלבו תורת האנושיות בשעה שהחזק מכבד את זכויות החזק, הרי אין כאן אלא פקחות. אך בשעה שהחזק, כדוגמת עשו כאן, נופל על צוארי החלש, ומשליך מיידו את חרב התוקפנות - רק אז מתגלה שצדק ואנושיות ניצחו בלבו.

1. בראשית פרק לג

(א) וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו בא ועמו ארבע מאות איש ויחץ את היקדים על לאה ועל רחל ועל שתי השפחות:
(ב) וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה ואת לאה וילדיה אחרנים ואת רחל ואת יוסף אחרנים:
(ג) והוא עבר לפניהם וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו:
(ד) וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפל על צוארו וישקוהו ויבכו:
(ה) וישא את עיניו וירא את הנשים ואת היקדים ויאמר מי אלה לך ויאמר היקדים אשר חנן אלהים את עבדך:
(ו) ותגשן השפחות הנה וילדיהן ותשתחוין:
(ז) ותגש גם לאה וילדיה וישתחוו ואחר נגש יוסף ורחל וישתחוו:
(ח) ויאמר מי לך כל המחנה הנה אשר פגשתי ויאמר למצא חן בעיני אדני:
(ט) ויאמר עשו יש לי רב אחי יהי לך אשר לך:
(י) ויאמר יעקב אל נא אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי כי על כן ראיתי פניך פראת פני אלהים ותרצני:
(יא) קח נא את ברכתי אשר הבאת לך כי חנני אלהים וכי יש לי כל ויפצר בו ויקח:
(יב) ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך:
(יג) ויאמר אליו אדני ידע כי היקדים רכים והצאן והבקר עלות עלי ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן:
(יד) ועבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל היקדים עד אשר אבא אל אדני שעירה:
(טו) ויאמר עשו אציגה נא עמך מן העם אשר אתי ויאמר למה זה אמצא חן בעיני אדני:
(טז) וישב ביום ההוא עשו לדרך שעירה:
(יז) ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת על כן קרא שם המקום סכות: ס

2. רש"י בראשית פרק לג

(ב) ואת לאה וילדיה אחרונים - אחרון אחרון חביב:
(ג) עבר לפניהם - אמר, אם יבא אותו רשע להלחם, ילחם בי תחילה: (ד) ויחבקהו - נתגלגלו רחמיו כשראהו משתחוה כל השתחוואות הללו: **וישקהו** - נקוד עליו, ויש חולקין בדבר הזה בברייתא דספרי (בהעלותך טו), יש שדרשו נקודה זו לומר שלא נשקו בכל לבו. אמר ר' שמעון בן יוחאי: הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו: (ז) **נגש יוסף ורחל** - בכלן האמהות נגשות לפני הבנים, אבל ברחל יוסף נגש לפניו, אמר אמי יפת תואר, שמא יתלה בה עיניו אותו רשע, אעמוד כנגדה ואעכבנו מלהסתכל בה, מכאן זכה יוסף לברכת (מט כב) "עלי עין": (ט) **יהי לך אשר לך** - כאן הודה לו על הברכות: (י) **אל נא** - אל נא תאמר לי כן: **אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי** **כי על כן ראיתי פניך וגו'** - כי כדאי והגון לך שתקבל מנחתי על אשר ראיתי פניך, והן חשובים לי כראיית

5. העמק דבר בראשית פרק לג

(ד) ויבכו - שניהם בכו, בא ללמד שגם יעקב נתעורר עליו לשעה זו אהבה לעשו. וכן לדורות, בשעה שזרע עשו מתעוררים ברוח טהרה להכיר את זרע ישראל ומעלתם, אז גם אנחנו מתעוררים להכיר את עשו כי אחינו הוא, וכמו שרבי היה אוהב אמיתי לאנטונינוס, וכן הרבה:

6. הגאון רבי מנחם זעמבא הי"ד

מה ענין המושג הלכה לכאן? ברם, ישנם אנשים שמבקשים את הנימוקים והסיבות לשנאתם של הגויים כלפי היהודים. אולם המציאות הוכיחה כי אין אף סיבה אחת נכונה. שנאה זו היא חסרת כל סיבה וכל נימוק, אלא רק "הפך לבס לשנוא עמו". כאן שונאים את היהודים על שום שהם קפיטליסטים, ושם על שום שהם סוציאליסטים. כאן על שום שהם זריזים ופקחים יתר על המידה, ושם על שום שהם מהווים מעמסה מבלי להביא כל תועלת. כאן על שום שהם חרדים וקנאים יתר על המידה, ושם על שום מתקדמים ומפיצים דעות חילוניות. כך תמיד סותרים הנימוקים זה את זה ללא קורטוב של הגיון ושיקול דעת. והנה הלא רבי שמעון דורש בכל מקום טעמא דקרא (עיי' בבא מציעא קטו, א), לכך אמר רבי שמעון: 'הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב', שנאתו של עשו ליעקב היא בבחינת הלכה פסוקה ללא כל טעם ונימוק.

7. אגרות הראיה כר"א פסקה קיב

ע"ד האמונות הזרות, אומר לכ"ג את דעתי, כי לא הבלעתן והריסתן היא מטרת אורם של ישראל, כמו שאין אנו מכוונים הרס כללי לעולם ולאומיו כולם, כי אם תקנתם והעלאתם, הסרת סיגיהם, וממילא יצטרפו בזה למקור ישראל, להשפיע עליהם טללי אורות. "והסרתו דמיו מפיו ושקוציו מבין שניו ונשאר גם הוא לאלקינו", וזה נוהג אפילו באליליות, וק"ו בדתות הנסמכות בחלק מיסודותיהן על אור תורת ישראל. וגדולים דברי הגר"א ז"ל: "ואת עשו שנאתי" - את הטפל לעשו, אבל עקרו שהוא ראשו בהדי אבהו דעלמא גניז, וע"כ "ראיתי פניך כראות פני אלקים" אמר איש האמת יעקב איש תם, ודברו לא ישוב ריקם, ואהבת אחים של עשו ויעקב, של יצחק וישמעאל, תעלה על כל אותן המהומות, שהרשעה הנכרכת בטומאת הגויה גררה אותן, תתגבר עליהן ותהפכן לאור ולחסד עולם. דעה רחבה זאת, ממותקת במתקה ודבשה של תורת אמת, צריכה להתלוות עם כל ארחותינו באחרית הימים, למחתם אורייתא בהיכלא דמלכא משיחא בהפיכת מריא למתיקא וחשוכא לנהורא.

8. כלי יקר בראשית פרק לג

(ט) ויאמר עשו יש לי רב - משמע רב אבל לא כל, ויעקב אמר "כי חנני אלהים וכי יש לי כל", לפי שהרשעים אעפ"י שיש להם כל כסף וזהב שבעולם, מ"מ נראה להם שעדיין הם חסרים, ויש להם רב אבל לא כל צורכם, לכך אמר עשו "יש לי רב" אבל לא כל כי עדיין חסרים המה, יש בידו מנה מתאוה למאתים, והצדיקים בהיפך זה, כי אפילו אם יש מעט בידם הם מסתפקים בו ושמחים בחלקם, ונראה כאילו יש להם כל... והזכיר לשון "חנני" כי הצדיקים לעולם אינן תולים במעשיהם הטובים, וחושבים שכל הניתן להם חסד אל כל היום הוא, הנותן להם על צד החנינה, אבל הרשעים על הרוב

הוא שהמה חושבים את עצמם לצדיקים, וחושבים שהכל ניתן להם על צד החיוב:

9. שיחות הרצי"ה פרשת ויצא סדרה א

(5) יעקב אבינו סיבוכים - ועם זה, כשמתבוננים בגילויים האלוהיים המיוחדים של האבות, רואים את אברהם ויצחק כגדולים ועצומים. אברהם הוא "האדם הגדול בענקים" ברוב פעליו, ויצחק הוא מלא עוצמה מצד היותו מטופל ומונהג ומושגח ע"י שפע אלוהי שמימי, ועליו נאמר "עצמת ממנו". לעומת זאת, יעקב נראה לכאורה "מסכן". בכל פרשיותיו ("ויצא-וישלח"), מתחילה ועד סוף - הכל מלא סיבוכים שאין כמותם. אין אצלו דבר בלי סיבוכים: הלידה, הבכורה, הברכה וכל עסקיו עם עשו, עם רחל, עם לאה, עם לבן, עם דינה, עם יוסף וכו' וכו'...

(6) סיבוכי האדם בעולם - באופן כללי כל האדם כולו מלא סיבוכים, וכל העולם כולו מלא סיבוכים. אין לשכוח זאת ולהשתמש. יש מאמר חז"ל על הפסוק: "כי יתן בכוס עינו יתהלך במישרים": שיכור - "כל העולם כולו דומה עליו כמישור". מי שנמצא במצב של שכרות, של טשטוש ובלבול, מתעלם מהסיבוכים שממלאים את העולם, שוכח שהעולם נמצא במצב של מלחמה, כמו שמוזכר בפרקים הראשונים של "מסילת ישרים", וכן בספר מוסר קדמון של אחד הראשונים (רבי ידעיה הפניני), ספר בחינות עולם, המתחיל במילים "העולם ים זועף", העולם מערכת מלחמה עם גלים ומשברים מכל צד. יש לדעת ולהכיר זאת. אבל יש גם לדעת שרשב"ע, יוצר האדם, אינו עוזב את האדם והעולם, והוא "הבדילנו מן התועים", ודבר ד' מחדך אותנו ומדריך אותנו ומפיץ אור גם בכל מהלכי הסיבוכים. אין להתעלם מן הסיבוכים, ואין להתיאש מהם. יש המוני סיבוכים, ובתוכם מופיע אור התורה ואור הנבואה.

העולם אינו כמישור, אבל התורה היא "ספר הישר", המיישר את כל הסיבוכים, ואז "והיה העקב למישור". האדם מלא סיבוכים. "יצר לב האדם רע מנעריו". ועם זה "עשה האלהים את האדם ישר". קודם צאתו לאויר העולם, ברחם אמו - נר דלוק לו על ראשו, נשמתו מאירה בקרבו, "נר ד' נשמת אדם". אז הוא ישר. הסיבוכים מתחילים "מנעריו", "משנער ממעי אמו", מפגישתו עם העולם. פגישת הרוחני והחומרי היא מלאה סיבוכים. "אשרי איש שלא ישכחך". "אשרי האיש אשר... בתורת ד' חפצו". התורה היא המדריכה בתוך כל הסיבוכים. דמות יעקב אבינו חקוקה על כסא הכבוד. זאת דמותו של האדם, של האדם הכלל-אנושי ושל האדם מישראל - "אתם קרויין אדם". צרות, סיבוכים וסבל שזורים במהלך חיי האדם, מה ששייך במיוחד ליעקב בחיר האבות.

10. הרב אברהם אלימלך בידרמן וישלח

בפרשה "ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת על כן קרא שם המקום סכות". וצריך בירור, וכי דרכו של עולם לקרוא שם ע"ש מדור הבהמות ולא ע"ש מדור האדם?! אלא ביאורו, שעיקר החשיבות הם הפעולות שעשה עבור אחרים (אפילו שהם 'בהמות', ומתנהגים אליו כבהמה שאינה רואה אחרים אלא את עצמה ואבוסה), כי זה כל קנינו של האדם, מה שעשה ונותן עבור זולתו, ולא קרא שם המקום 'בית' על שם מה שבנה לעצמו.